

Archidiaconatus Carniolae et Marchiae.

Prepositura in Insula, marc. VIII. novorum; toraj je takrat na bleškem otoku bila prošnja. — Goriacus (Gorjane), marc. dimidia. — Radmandorf, marc. media, denar. XL. — Mosnach (Mošnje), denarios LX. — St. Martinus, tres Fertones (kakošni je bil ta denar?) — Chramburch (Krainburg), marc. IV. — S. Georgius, Denar. XL. — Cirklach, marc. IV. — Michelstetten, marc. II. — S. Petrus, marc. IV. — Stayn (Kamnik), Marc. duas cum dimidia. — Aych (Dob), denarios LX. — Menguspurch (Mengeš), marc. VII. — Morawez (Moravče), marc. media. — Laybacus, marc. IX. — Cruciferi in Laybaco (nemški vitezi, križniki), marc. due cum dimidia. — S. Vitus supra Laybacum, Fertones III. — Cower, marc. media. — Lok, marc. VII. — Wipacus, marc. II. — Zirknitz, marc. III. — Los (Lož), marc. II. cum dimidia. — Freunrez (kje je ta fara?), marc. I. — Sytik, marc. VII. — Treffen, marc. II. — S. Vitus, marc. IV. et denar. XL. — Dovernik, marc. II. — Honkstein, marc. I. et denar. XL. — S. Michael, denar. XL. — St. Rupertus, marc. I. et denar. XL. — Nassenfuss, marc. media. — Alba ecclesia, marc. II. cum dimidia. — Gurkveld, fertones III. — S. Crux, marc. media. — Clastrum in Lanstrost, marcum unam. — Capella in Lanstrost (Kostanjevica), marc. media. — S. Bartholomäus, marca media. — Czerneomel, marca una, et dimidia. — Awa (kje je ta fara?) marc. una. — Sicherberch, marca media. — S. Georgius, marca media.

Oglejsko cerkev je takrat vladal patrijarh Pagan della Torre, iz imenitne plemenite rodbine italijanske Torrianove, iz katere so tudi kranjski grofi Thurni. On je imel hude boje z Venečani. Umrl je leta 1332., star in ubožen. Ko so njegovo truplo v Oglej prenesli, je roparska druhal spremljevalce napadla, in s trupla mrličevega slekla vsa dragocena škofovska oblačila, celo srajce mu niso pustili. Razpodeni spremljevalci so pustili golo truplo na cesti ležati, katero je potem prosto ljudstvo zaneslo v Oglej.

Starinske stvari.**Kapelica pri sv. Petru na Trebelnem.**

Kake $\frac{3}{4}$ ure hodá od Mokronoga proti Trebelnemu stoji na desni strani ceste cerkev sv. Petra in malo više nad njo proti gozdu stoji kapelica srednje velikosti. Ta cerkev bila je neki svoje dni farna cerkev in sedanja na Trebelnem postala je še le nedavno farna precéj velike fare trebelske.

Omenjena kapelica je še precej dobro ohranjena, da-si mora biti uže silno stara, kar se dá sklepati po slogu zidanja. Gotovo bi se bila uže porušila, da ni vsa preprežena z bršlinom, ki jo varuje različnih elementarnih nezdod. Spodaj je votla, kajti tla so ji obokana in od zunaj je nekak majhen vhod. V tem prostoru pod kapelico je veliko človeških kosti nakupičenih, katere so bile prenešene deloma iz pokopališča, katero je bilo preje okoli cerkve, deloma pa so bile boje da uže preje tu. — Tako se pripoveduje o teh kostéh.

O kapelici sploh so različna mnenja. Večina misli, da je bila to res prava kapela iz prvih krščanskih stoletij, drugi pa zopet menijo, da je bil to kak mavzolej za časa Rimljanov. Prvo je verjetneje, kajti pravljica pripoveduje, da sta v tej kapelici maševala sv. Mohor in Fortunat (druga pravljica pripoveduje

o sv. Cirilu in Metodu), ki sta prišla od juga mimo sedanjega Trebelnega. Ob istem času bili so tu v okolici uže kristijani. Od tu pa sta šla po cesti proti Mokronogu in od todi na Št. Rupert. V Št. Rupertu pa so bili še pogani, kateri ju niso hoteli sprejeti, marveč so ju ob glavo dejali.

Toliko vé prosto ljudstvo o tej kapelici. Mogoče je pa vendar tudi, da je bil to kak mavzolej, kar se dá sklepati po prostoru pod kapelico in po vходу. — Toliko sem hotel omeniti o tej kapelici zaradi pravljice o prihodu sv. Mohorja in Fortunata.

Ker uže ravno govorim o Trebelnu, naj navedem tu še pismo Fr. Slatnar-ja, katero sem dobil 30. decembra minulega leta. Glasi se tako-le: „19. grudna šel sem po opravlku v Strojce. Ker pa gospodarja, kateremu sem bil namenjen, ni bilo doma, moral sem čakati. Z bratom njegovim stala sva zunaj hiše in se razgovarjala o različnih stvaréh. Med družim mi pravi: Glejte, ravno na tem mestu, kjer vi stojite, sem izkopal jaz pred 3 leti en kostnjak. Stopáli morajo biti še v zemlji. Na to vzamem jaz motiko in začnem kopati na omenjenem kraji. In res pridem do kosti. Kaka 2 čevlja globoko najdem konci nog črn lonec iz prsti. Dno je bilo kakih 9 palcev široko. Rad bi ga bil celega izkopal, toda zdrobil se mi je pri kopanju. Videti je, da utegnejo biti tu kake poganske gomile. Na to mi pravi zopet: Tam le pa na onem griču (kakih 300 sežnjev proč) izkopal je 4. grudna nekdo iz Laknica tudi en kostnjak. Ko začnem tudi tu kopati, pridem zopet do človeških kosti in do lonca, kateri je pa bil iz rudeče prsti, in v njem je bilo nekoliko zemlje. Tudi tu je videti, kakor da bilo bi več grobov. — Tako se glasi pismo.

Tudi gospod župnik trebelski mi je pravil, da so pred nekimi leti v isti okolici ljudje pri kopanju našli 5 kostnjakov, eden je bil celó v kamenitem grobu. Kamenite plošče bile so namreč tako postavljene, da je bilo podobno grobu. Drugi kostnjaki bili so pa okoli tega groba.

Iz vsega tega, dá se sklepati, da je morala biti v davnih časih tukaj naselba. Daljna kopanja utegnili bi stvar bolj osvetliti. J. Šašelj.

Zabavno berilo.**Mlinar Matúć in njegovi otroci.**

Podoba iz narodnega življenja.

Spisal Gomilšak.

Mlinar Matúć slovéł je v deveto vas. Pa kaj čuda, saj imel je lep mlin, veliko pušo in v glavi — dokaj muh. Govorilo se je tudi: Matuci sedi v kleti na sodih maček, v omari pa plesnijo mu srebrnjaki. Al vse to ni bilo njegovo največe veselje, ampak štirje majhni kričáji, ki so skakljali, letali in upili po mlinu, da se ni čul šum vode in ropot kamenja.

Bila mu jih je v spomin zapustila njegova pokojna Gera, — naj jej sveti večna luč! — in svojo Gero ljubil je nekđaj čez vse na svetu. Dražljivi ljudje trdili so sicer, da so mlinarjevi otročaji butasti in grdi, pa kaj za to, Matúć mislil je le: „Čakajte vi kajžarji, drugi korenjaki zrastejo še iz moje dece, kakor iz vaše; da, govorilo še se bo po svetu od mojih sinov!“ — In zgolj iz ljubezni do njih ni šel vdovec Matuc drugikrat v snuboke.

Pri debeli repi! bil je zares skoz in skoz poštena koža, in nosil se je čedno po domače, v hodnih bre-

gušah. Urno šlo mu je vsako delo izpod rok, poleti sukaj in jezil se je na polji, pozimi v mlinu. Pri tem obračal je jezik hitreje, kakor voda kolesa, in včasih so tedaj zaostajale misli; hudobni sosedje pravili so celó, da je Matúć snel pri pusti zelje, to je, da je bil majhno pahnjen. Al temu v kljub vozili so iz petih far zrnje na njegov mlin, kajti dobro je mlet in pravično je meril. Dalječ okrog bolela je mlinarje Matúćeva sreča, on pa je djal: „Bolje, da me zavidajo, ko bi me milovali!“ Delal in spravljal je bogastvo na kup, a ne za sebe, ampak da bo imel kaj zapustiti svojim „ljubčekom“.

Pogostoma rojile so mu po glavi misli in skrbi, v kateri stan bo djal enkrat svoje štiri otročaje, tri sine in eno deklico. „Mihec, ti še moraš postati gospod“, govoril je večkrat najstarejšemu sineku; in bistri Mihec poskakoval in ploskal je od veselja, da postane enkrat tak gospod, ko so gospod fajmošter, kajti drugega gospoda še videl ni.

Mlajšemu sineku pravil je Matúć: „Jakec, ti si debel in močen, ti dobiš mlin, če boš vedno prav vrl ostal“. A Jakec napenjal je šobo, kajti tudi on nosil bi rajši črno gosposko suknjo in svitile škornje, kakor zamazane breguše. — „Markec, ti se pa boš učil za dohtarja, to ti je velik pa hud gospod“, čenčal je mlinar; a Markec je zijaje debelo gledal, kakor sova v luč, ker ni zapopadel, kakova stvar je „dohtar“.

Najmlajšemu in najljubšemu otroku, svoji Miciki, pravil je oče: „Ti pa dobiš enkrat prav vrlega bogatega moža, in ž njim celo pušo“.

Pri tem objemal je radosti poln čačka svoje otroke, rekoč: „zares, ni ga srečnejšega človeka od mene“. Da so vsi za stan, katerega jim je odločil, pripravi, tega ni dvomil nikdar; čedalje bolj vkoreninile so se mu v glavi te namere in ti sklepi. Da! včasih se mu je uže sanjalo, da sliši svojega Miheca v cerkvi novo mašo peti ali pridigovati, včasih, da vidi v veliki kanceliji trepetati kmete pred dohtarjem Markecom, včasih, da ziblje na kolenih rumenokodraste unukece. Jasno se mu je zdelo ko beli dan, da se mu te sanje tudi vresničijo enkrat.

Brž ko mu stopijo otroci zaporedoma v sedmo leto, gnal je Matúć družega za drugim v šolo. Djali so gospodu školniku: „Vzemite si moje dečke v posebno skrb, nič ne bo škode, če se naučijo razven branja in pisanja tudi nemškega jezika; kajti dobro zdi se človeku, če mu vedó otroci kako pismo od „pecirka“ prebrati. Če bo treba, poskusite tudi z leskovo mastjo, včasih“ šiba novo mašo poje“.

Tako prosil je po svoji priprosti pameti mlinar, in školnik obljubil mu je po njegovi želji; posebno veselilo ga je, da mu priporoča Matúć otroke za nemščino, bil je namreč kosmat nemškutar. „Ta je edini mož v celi fari, ki spozna ceno nemške omike in besede“, mislil je pri sebi.

Niso se učili mlinarjevi otroci vsi z istim vspehom, kajti razne mere možganov podelili so jim ljubi Bogec. Vsa čast Mihcu in Jakcu! nista bila bedaka, rada šla jima je abecednica in nemščina v glavo. Školnik, prišedši k mlinarjevim na biro, trdil je celó: „Ta dečka sta najvrlejša v celi šoli. Posebno Mihecu gleda iz glave zelen pes, — iz tega bo še kaj!“ In školnik ni govoril sebi v škodo, — Matuc mu je bil prav hvaležen.

Al na svetu pač ni vasi brez mlake, in ni veselja brez žalosti. Celó druga bila je z Markecom in Miciko, — kajti

V buči trmasti zabiti,
Škoda res za njo,
Kjer bi moglo nekaj biti,
Je vse prazno b'lo.

Pa kaj, sta bila onédva kriva? — Tega Matuc ni pomislil, in godrnjal je v enomer nad njima. „Miciki se še dá odpustiti“, djali je pri sebi, „ona postane gospodinja, pa kaj si hočem z Markecom početi? Pes se obesi, bom pa videl, ali ne napravim ž njega dohtarja!“ In poskusil je dejansko, jeli ne laže pregovor: šiba dela gospode. O ubogi Markec, spričal si, da se um in učnost ne dá v človeka vtepti, — bil in ostal si budalo. Tvoj oče ni zapopadel, da nisi za prekanjenega dohtarja, ampak za priprostega kmeta. Pa tolaži se, enakih Matucev in Markecev še je na zemlji dokaj!

Med tem dovrši Mihec visoke šole pri domači fari. Radosti igralo je mlinarju srce, ko mu je bral vrl sinko iz svojega „ceignusa“ same „zergute“. Brž mu dá narediti suknjo, hlače in škornje; ob Mihelovem pa ga zapelje v M., v blatno gnjezdo nemškutarjev in — Modric. Ni bilo težko najti stanišča — v nekaterih urah imel je Matuc svojega Miheca pod streho — pri stari baburi, ki je napehala v eno sobo pet dijakov. Pa od česa bi se sicer redila?

Tako postal je Mihec „študent“, v kratkem priljubilo se mu je mesto in novi tovarši. Pa pustimo ga zdaj pri njegovi „mensa, mensae“, in

„Die Männer, Völker, Flüsse, Wind
Und Monat masculina sind“, —

saj ima dela, uka, pa tudi strahu pred gospodi „profesari“ dokaj! — — —

Slaba godila se je tačas Markecu, bil je večkrat bit (tepen) ko sit. Da se je vsaj počasno pomikal naprej, treba bilo je mazila, kakor pri vozu. Da vspeh njegovega uka ni bil sijajen, kažejo nam vrstice, ktere je čez-nj skoval nek hudobnjak:

„Hlače mogel je glodati v šoli sedem let,
Naučil se je nekaj brati, šteti do deset!“

„Ta pa ni za študenta“, pravil je školnik včasih mlinarju. „Čeravno noče, pa mora biti“, trdil je Matuc, „še ga hočem nategniti, tega žilavca, on je otrok, pa jaz sem oče! Plesati mora, kakor bom godel jaz“. — Brž ko dobi tedaj Markec po milosti in slabosti školnikovi spričalo brez kljuge, zagromi mu oče: „Po konci! hajd v M., ne bodeš mi vedno doma vtragloval. Pa gorjé tebi, če mi ne izhajaš dobro, ne smeš mi domov!“ — Tako postal je tudi iz tega motovila študent, — o kak študent! — To ti je bil zajec pri bobnu, žaba pri orehu, — o ubogi Markec! (Dal. prih.)

Naši dopisi.

Z Dunaja 24. jan. — Politično življenje se je z državnim zborovanjem zopet pričelo v zadovoljnost enim, v strah drugim. Državnega zbora desnici v zadovoljnost je bil odpust ministrov Kremerja in Streit-a in tako tudi imenovanje 12 novih udov v gospôsko zbornico in to takih, ki zanesljivo spadajo k desnici. Vzroki odpusta imenovanih ministrov so znani: zarote zoper Taaffe-ja in desnico, — zato pa je še posebno to zeló zadovoljilo desnico, da je Taaffe vendar enkrat urno storil, kar od njega zahteva „res publica“, kajti dala sta imenovana ministra svojo odpoved opoldne, in uže zvečer ob 11. uri še istega dne imela sta v rokah cesarjevo pismo, katero jima je slovó dalo. — S številom na novo v zbornico gosposko poklicanih desnica sicer ni zadovoljna, toda zadovoliti se mora za zdaj s tem malim „homeopatičnim“ številom, ker upamo, da število novih pêrov s tem še ni sklenjeno. — Ako je levica izgubila dva svoja ministra, izgubila je ta teden žalibog desnica 2 svoja izvrstna uda iz poljskega kluba: dr. And. Ryszo vski-a,

vsi zapadni učenjaki, po besedah prof. A. Leskiena (cf. Jagićev Archiv IV. 142) za avtoriteto imajo. Dr. Šket nam tudi v navedeni knjigi sam pové, da se drži Miklošiča, s sledečimi besedami: „Der grammatische teil dürfte auch manchem Slovenen nicht ganz ungelegen kommen, da diess buch der erste versuch ist, die lehren Miklosich's für die schule zu verwerten und dem grösseren publicum zugänglich zu machen“ (pag. 2).

Ker je moj namen, nekatere napačne oblike navesti in grajati, naj še omenim, kako dr. Šket o oblikoslovji sodi. V predgovoru svoje knjige pravi na str. 1.: „Ausführlich behandelt ist die formenlehre, deren gründliches studium man den die slovenische sprache lernenden nicht genug anempfehlen kann.“ Zlate in resnične besede!

Poglejmo si nekatere oblike v obeh listih, ali so pravilne in najboljše. Pri branji sem naletel na

a) sg. loc.: pri Giontiniju Z. (= Zvon) 63. *) na Golovcu Z. 30. pri izdajatlju Z. 62. na koncu Z. 29. ob koncu Z. 45. 46. po krčenju Z. 45. po mnenju Z. 47. o naseljevanju Z. 46. na pobjezju Z. 46. o prašanju Z. 45. pri ravnanju Z. 45. v stoletju Z. 46. pri učitelju Z. 28.; zraven pa v Celovci Z. 63. o gibanju Z. 53. v jezici Z. 31. na konci Z. 31. 59. o kraljeviči Z. 59. 60. v licji Z. 31. 34. na polji Z. 57. 58. o Popoviči Z. 64. v prirodoslovju Z. 52. v stoletji Z. 53. v tečaju Z. 64. v ustanovljenju Z. 58. na vseučilišči Z. 61. 63. 64. na zemljišči Z. 59. v življenju Z. 53. 56. 58. in o glagoli Z. 34. o hohniki Z. 34. v rodi Z. 31. po svojstvu Z. 33. pri zidi Z. 27. zraven pa v času Z. 17. v duhu Z. 14. v (tem) oziru Z. 7. pri prehodu Z. 7. itd. — „Kres“ piše redno za oskimi soglasniki (c, č, š, ž, j) i, za širokimi pa u. V „Zvonu“ se nahaja, kakor se iz navedenih zgledov razvidi, za oskimi soglasniki i in u in ravno tako tudi za širokimi i in u. Kaj je tedaj prav, kaj krivo? Če sta mordé obe obliki: v stoletji in v stoletju pravilni, katerej se ima prednost dati? Segnimo po „Vergleichende grammatik der slavischen sprachen von Franz Miklosich, 3. band. Wortbildungslehre. Zweite ausgabe. Wien 1876“ na strani 132. beremo sg. loc.: robu, konju; str. 136. polju, selu. V Miklošičevem berilu za VIII. gimn. razred sem našel: per bugi, na puli, v rojstvu, v stoli. Trub.; po kranju, mestu Krelj.; na puli, po lejtji, v žegni. Dalm.; per bugi. na človeki. na drevesi. v jeruzalemi. v jeziki. v krajlevstvu. v mejsti. v mésti. v paradiži. v templi. v duhu. po (tem) grižleju. po hlapcu. na stollu. Kren. Evangelia; angele. cesare. grade. kralje. beču. egiptomu. gradu. kralu. otcu. varaši. segedini. Vramec. Kronika. Homilia; lete. morje. polje. pole. spravišče. morju. pollu. spravlanju. spravišču. Vramec.; blatu. dnevu. dvoru. kipu. svetu. žitku. ognju. konju. bitju. licu. veselju. zdravju. življenju. Habeli. Adam. Levstik navaja („Nauk slovenskim županom“ IX.) tudi Trubarjeve oblike na ě: na polej (polě). v sercej (sercě). v morej (v morě). — svete fris. I. II. zinistue fris. I. lesu fris. II. u znicistue u lacomztue, v lichogedni, v lichopiti, u uzmuztue, u lichodiani, dele, blaze, fris. III. Iz navedenih zgledov sledi, da so naši starejši pisatelji kakor že tudi mon. fris. mixtue rabili stoli. mestu. lete; puli (= polji). morju. kralje loc. sg. Miklošič zahteva v navedeni slovnici, naj se loc. sg. obrazi na u, negledé na to, ali je spredaj ozek ali širok soglasnik.

Jaz sem prepričan, da je potrebno tam se na staroslovenščino ozirati, gder se v novoslovenščini različne oblike nahajajo in je težko razločiti, katerej se naj dá prednost. Prašajmo tedaj staroslovenščino. Miklošič l. c. pag. 9. ima: sg. loc. rabě. kraj (= kraji).

*) Številka znači stran.

pag. 10.: konji. otbci. pag. 11.: vrači. koši. pag. 12.: plašti ter pag. 21.: selě. kopij. polji. srědbyci. pag. 22.: loži. plešti. Iz tega vidimo, da v starosl. sg. loc. na u končuje, če se pred njim nahaja širok soglasnik in na i, če je pred njim ozek soglasnik. Tega pravila se „Kres“ dosledno drži in želeti je, da bi se ga tudi „Zvon“ poprijel. „Zvon“ bi toliko lože se te oblike poprijel, ker jo deloma že rabi — tedaj nē njen načelni nasprotnik — toda ne dosledno. Gotovo bi to dobro naučečo se mlajino vplivalo — jaz vsaj sodim, da imata obadva lista med njo obilo naročnikov — če bi obadva leposlovna in znanstvena lista ene in iste oblike rabila; glavna vrednika bi si s tem ob enem delo v šoli olajšala.

b) sg. instr. med Nizozemskem (med Anglijo, Francijo in Nizozemskem) K. (= Kres) 24.

(Dalje prihodnjič.)

Zabavno berilo.

Mlinar Matuc in njegovi otroci.

Podoba iz narodnega življenja.

Spisal Gomilšak.

(Dalje.)

Ker ti je, častiti bralec, morebiti znano iz lastne izkušnje dijaško življenje v kaki novi „Abderi“ — ako pa ga ne poznaš, je bolje za te — zato preskočiva nekatera leta. Iz Miheca zrastel je Miha, ponosen dijak visoke postave. Vse ga čisla, gospodi profesorji in sošolci, „inštruktar“ je v najbogatejših hišah. V svesti svoje vrednosti pa je tudi sam; drzno sedi mu na „grškem“ nosu jarem, ki mu pravimo očale, pod nosom pa nada prihodnjih mustačev. Ni ga dijaka, ki bi nosil lepšo suktnjo, z eno besedo, Miha je zal in fleten mladenič, da ga gleda najošabniša lepotica z dopadenjem. Pa vsaj je očitna skrivnost, ki se šepeta med dijaki, da se je zmuznil davno v srce zlasti lepi Marički, hčerki častitega mestjana. Znano je ravno tako, da se ozira on rad v tisto okno, pri katerem se ona šivati uči. Oj Miha, Miha! da bi izvedeli to tvoj oče!

Druga bila je z Markecom. „Kdaj je vrba grozdje rodila?“ pravi pregovor, in jaz pristavim, kdaj se je prijala slabe glave učenost? Ves trud in strah bil je bob ob steno, voda v rešeto. V vsaki šoli sedel je po dve leti, in le usmiljenje učiteljev ter Mihove prošnje tišale so ga naprej, tako da je v petih letih splezal srečno do tretjega razreda. Al tu je zavozil — presneti grški jezik bil je jama, v katero je padel. Dali so mu „consilium abeundi“ zaradi nepopoljšljive neumnosti, — „pojdite rajše domu pure past“ — djali so mu gospod ravnatelj.

Tako dovršila sta brata ob enem latinske šole, čeravno z raznim vspehom. In oče Matuc, ko mu primahata domu, se je na eno oko jokal, na drugo smejal. „Če nočeš dohtar biti, pa se uči težkega dela na polji“, zarezal se nad Markecom, in vpreže sedemnajstletnega dečka h kosi, brani in cepiču. Jezilo ga je neizrekljivo, da mu je bilo spodletelo ž njim, črtil ga je odslej čedalje bolj. A Markec prišel je zdaj v svoj element, bil je urnih rok in trdnih moči.

Med tem pa je bil Miha mlinarjev čonos. Ker je želel par tednov iti na pot, da bi se ogledal kaj dalje po domovini, stisnil mu je vrli čačka brž precej „cesarjevih podob“ v roko. In v tem, ko je hodil sin po štajarskem, Švicarskem, po Žolčpahu, in se je vozil okrog „bleškega kinča nebeškega“, bahal se je Matuc pri so-

sedih in znancih: „Čez par mesecev pojde mi v „leme-nat“. Naročal je drugim svojim otrokom, naj učenemu bratcu pravijo odslej „gospod“ in naj ga ne tikajo več, sicer ne smejo potle na njegovo primicijo.

A nesrečni Matuc, spečalo ga je, delal je račun brez krčmarja. Cel mesec stepal se je Miha po tujem, pri znancih in sošolcih. Vrnivši se na dom pa odkrije neki večer očetu svoje srce. „Poklic človeku odloči sam Bog, in vsa sreča in nesreča njegovega življenja in večnosti odvisi od tega, da stopi človek v pravi stan. Tedaj mi ni mogoče, spolniti vam vroče želje, ker ne čutim v sebi veselja in poklica za duhovnika, učil se bom za profesorja. Odpustite ljubi oče, jaz ne morem drugače.“ — Tako govoril je s trepetajočim glasom Miha. Kakor okamenel strmi mlinar nekaj časa vanj, prihajalo mu je črno in pisano pred očmi. Kar plane po koncu, in srdito zakriči: „Kaj si rekel, — Miha, kaj si rekel?“

„Oče, moje besede so gola resnica, ne zamerite mi“, djal je sin.

„Kaj? tebi je preslab duhovski stan? Zato sem izmetal za tabo toliko denarja?“ — zagromi zopet mlinar, in stopi za peč po debelo gorjačo. Bog vé, kakov bi se začel bil zdaj ples, če je ne bi bliskoma pobrisal Miha skozi duri. A za njim slišal se je očetov glas: „Čakaj, prideš še mi k hiši, berdiga, iztepel še ti bodem tvoje sanje; kar si čenčiš od poklica, je le neotesanost. Ne krajcarja denarja nimaš od mene v posvetnem stanu pričakovati!“

Tako končal je nagloma razgovor, končalo je očetovo veselje. In zares, katerega človeka ne bi zapeklo globoko v srce, če mu razdere otrok najsladkejše nade, ki jih je va-nj stavil? Če ga vkani sin, na katerega je obrnil toliko skrbi in denarja, ki ga je ljubil, da bi šel za-nj v ogenj? — A, če se pomisli važnost koraka, kateri odloči osodo mladenčeve, smemo reči z dobro vestjo: pri volitvi stanu je meja otrokove pokornosti, tu ima ga voditi lasten nagib, tu sme ali mora včasih ravnati proti volji starišev. Marsikateri izgled kaže, kakova nesreča je človeku neprimeren stan. Prav storil je tedaj Miha, ki je bil stvar pri sebi poprej dobro prevdaril in sam sebe poznal. Ni ga bilo tiste praznike več domu; preživeli so ga v soseščini nekateri prijatelji. Še parkrat poskusil je pismeno uto-lažiti očeta, pa zastonj! Ni dobil odgovora. „On ni več moj otrok“, pravil je Matuc. Kmečki ljudje žalibog pač redkoma zapopadejo pomen besede: poklic.

Brž po Mihelovem odrinil je Miha na Dunaj, s sebo nesoč mnogo priporočilnih listov od raznih gospodov, — a malo cvenka! Pol leta pela mu je huda, marsikateri dan donesel mu je proti gladu le kos kruha, al nikdar mu ni vpadlo srce. Da! ni ga bilo skoraj veselejšega Slovenca na vseučilišči, prikupil se je vsem.

S pohvalo imam omeniti tudi, da je postal goreč slovenski rodoljub, kateri je pregrel mnoga mrzla dijaška srca. (Dal. prih.)

Mnogovrstne novice.

* *Potovanje cesarjeviča Rudolfa v sveto deželo.* Ker je poroka njegova s princesinjo Štefanijo na spomlad preložena, nastopi cesarjevič med tem časom uže davno nameravano potovanje v sveto deželo. Najprej gré v Egipt, od tod v sveto deželo, ker ima namen, véliki teden in veliko noč preživeti v onem mestu, kjer je Kristus živel, učil in umrl. Naj omenimo pri tej priliki, da so vsi junaki prve križarske vojske, ki so hoteli vzeti grob Kristov nejevernim Turčinom, bili iz domačije princesinje Štefanije, namreč: Bogomir Bouil-

lonski (prvi kralj jeruzalemski), grof Flanderski, grof Rajmund St. Gilleski in Lethold Tournayski. Veliki teden bode cesarjevič molil v cerkvi Božjega groba, katera hrani mnogo dragocenih darov rodovine habsburške, — velikonočne praznike pa po stari navadi v frančiškanski cerkvi v Jeruzalemu, katera se vzdiguje nad grobom kralja Davida in v kateri so tudi aposteljni velikonočne praznike obhajali. O prihodu cesarjeviča v Jeruzalem ga bode strel dveh topov pozdravil, ki sta v stolpu sv. Davida nastavljena. V istem hipu bode na stolpu zavihrala avstrijska zastava. — Papež Leon XIII. je poslal cesarjeviču lastnoročno pismo, v katerem izraža svoje veselje, da avstrijski cesarjevič namerava obiskati sveto deželo.

* *Številka letošnjega leta 1881.* Posebnost letošnje letnice 1881. je, da, če jo od kakoršne koli strani bereš ali tudi na glavo postaviš, ti vedno isto število kaže. Kaj takega se primeri le redko kedaj in bode se ponovilo ravno tako še le zopet čez 7007 let, tedaj l. 8888. Zadnjikrat imeli so leta 1111. tako številko, tedaj pred 770 leti, poprej pa leta 1001. V prvem tisočletju se je to večkrat zgodilo, ker so se te kombinacije s številkami 0, 1 in 8 pogostejše pripetile.

Naši dopisi.

*Iz Slatine v Rumuniji 27. jan. *)* — Kakor sem uže v zadnjem pismu poročal, imamo od 15. dne t. m. mnogo snegá. Nekaj dni bilo je potem bolj ugodno vreme, a severo-vhodni veter prinesel nam je iz Besarabije do 20 stopinj mraza in zopet — snegá. V ravninah, posebno v širokih logih poleg rék (Rumuni jih imenujejo „zavoj“) in v gozdih je mnogo volkov. Logi so tako gosto zaraščeni, da nihče skozi ne more, — in tukaj je volkom glavno bivališče. Hrane imajo dovolj, vsaj spomladi, poleti in v jeseni, ker takrat je vsa živina noč in dan na prostem. Drugače je pozimi, posebno če snega tako na debelo pade kakor letos. Takrat volkovi obiskujejo, združeni v trope, ponoči vasi, in plenijo ubogemu kmetu ovce in teleta — celó posameznega človeka se lotijo. Nedavno šel je neki vojak domu na dopust. Na cesti od Pitešla na Krajevo, kjer po cele ure na okoli ni ne vasi ne posamne hiše, napadla ga je tropa volkov. Gotovo je z bajonetom hrabro branil svoje življenje, a cele trope se ni mogel ubraniti. Drugo jutro našli so samo nekaj koscev vojakove obleke in objedeno nogo še v škornjah poleg — prebodena volka.

Z Dunaja 31. jan. (Iz zbornice poslancev.) Ta teden je mogoče vašemu poročevalcu biti krajšemu, ker sem v drugem dopisu preteklega tedna uže naznanil najvažnejšo dogodbo preteklega tedna; to je, odgovor grofa Taaffeja na interpelacijo Hohenwartovo. — V tem odgovoru podala je vlada prijateljem in neprijateljem jasen in odločen program, s katerim se ostro obsoja vladino gospodarsko postopanje preteklih 20 let tudi gledé kmetijstva. Kmetje po tem odgovoru res smemo pričakovati boljših časov. — Ta poljedelski program bo pa tudi levičarjem zbornice štrečno zeló zmešal, ker mnogim treznim poljedelcem med njimi zabranjuje vladi nasprotovati, katera poljedelstvu dejansko hoče bolj prijazna biti, kakor je bilo pri nas to kedaj navada. — Kardinal Kutshker je tedaj umrl v četrtek pol ure pred poldne; — vse zdaj radovedno pričakuje, kdo mu bo naslednik? Med vernimi katoličani se v prvi vrsti zdaj čuje odlično ime vojaškega škofa Gruše, kateremu se priznava verska in politična odločnost, pa

*) Radujemo se iz daljne Rumunije dobivati dopise v lepi, pravilni slovenščini. Vred.

sklanja. Čuvajmo tedaj ta zaklad in pišimo rajši od dne do dne m. od dneva do dneva K. 34. Tako tudi Kren 62 itd. piše.

Da se nekatere tiskarske pomote pri popravljjanji lahko prezró, je jasno, deloma si je vendar lahko bralec sam popravi, na pr. ino K. 32. Z. 34. 36.; nahoté K. 40. m. nehote; ni smeti Z. 49. m. ne smete; zgodoviva Z. 57. m. zgodovina etc.

Če bi glavna vrednika — katerih osobno ne poznam — obeh listov „K.“ in „Lj. Z.“ se hotela po mojem svetu ravnati, bi postala oba lista bolj enotna in bi s tem gotovo le pridobila. V to pomozí Bog!

T. Petrov.

Slovensko slovstvo.

* *Istorija slavjanskih literatur* se zove znamenita knjiga, katero dajeta na svetlobo v drugem, predelanem in dopolnjenem izdanji Pypin in Spasovič.

V I. delu se najprej govori o slovanskem narodopisu, o statistiki, o narečjih, zgodovini in vzajemnosti slovanskih plemen, o krščanstvu, pravopisji in književnem jeziku njihovem; potem se razlaguje literatura Bolgarov, Srbov in Hrvatov, Slovencev, in naposled južnih Rusov, to je, Malorusov. V II. delu se obravnava literatura Poljakov, katero je spisal Spasovič, Čehov in Slovakov, pa severnih Srbov. V III. delu bode literatura Velikorosov. Prva dva sta v rusovščini uže na svetlobi, in I. del je prestavljen uže tudi v češčino in nemščino. Preložil ga je v nemščino „Geschichte der slavischen Literaturen“ Traugott Pech in založil v Lipskem knjigar F. A. Brockhaus l. 1880. Cena je tej I. knjigi 6 gold. 60 kr. ter se dobiva tudi pri Bambergu v Ljubljani. — Radi pripoznavamo, da se Šafaříkova bio- in bibliografična slična knjiga bistveno dopolnjuje po tej, vzlasti v političnih, državnih, cerkvenih in pa v občekulturnih razmerah tako, da v njej nahajamo Slovani mnogo novih literarnih proizvodov in virov naše književne povestnice, in uže zarad tega dobro doide vsakateremu Slovanu, kateremu je v čislih vzajemno napredovanje slovansko. Še bolj pa nas to delo veseli za to, ker po njem spoznavajo Nemci in sploh tujci nas Slovane v občekulturnem smislu napredujoče in da nam v prihodnje visoke pomembe med dotičnimi faktorji odrekati ne morejo. In zato imenitno to knjigo sploh priporočamo. — Nasproti je pa tudi res, da so nekateri oddelki še zelo pomanjkljivi, le deloma resnični, s pisatelji vred presojevani s pravoslavnega ruskega stališča. Razen Rusov morebiti noben slovanski rod z opisanjem svoje literarne zgodovine ne bode popolno zadovoljen; najmanj se moremo pohvaliti z njo mi Slovenci, ker naša je (str. 369—395 v prevodu) res borna in malo dovršena. Naloga je torej posamesnih rodov pisateljem, posebej pa še slovenskim, da svojo književnost po vseh razmerah in dobah opišejo ter jo istinito in dovršeno podajo bratom Slovanom in vedoželjnim Neslovanom, in k temu vzajemnemu častnemu delovanju vzbujajo vrlega akademika Pypina in Spasoviča znamenita istorija slavjanskih literatur.

Mlinar Matuc in njegovi otroci.

Podoba iz narodnega življenja.

Spisal Gomilšak.

(Dalje.)

Med tem postajal je oče Matuc domá čmernejši od dne do dne, dvojica prevara ogrenila mu je življenje. Pri

gospodarstvu šlo je vse po starem, sreča bivala je v mlinu. Odraščeni otroci postali so vrli delavci — le Jakecu šlo je v mlinu vse počasno izpod rok. Rad bi se bil šel za Mihecom učiti, a Matuc zapovedal je: ti ostaneš domá. Zato pa je imel ž njim zdaj dokaj čeméra. Izposojeval si je skrivoma knjige, in pozabil pri njih pogosto, da je kamen uže prazen in zvonec kliče. Naposled vtaknejo dvajsetletnega fanta med vojake — nova grozna strela v mlinarjevo upanje in srce. A Jakec se je vdal, oblekel je belo sukojo brez solz in strahu. Mislil je pri sebi: „Bolje vojak, kakor težák, cesarskega kruha je sicer malo, — pa gotov je zato, in ni se treba tako ukvarjati za-nj; časa za uk ostane mi dovolj“. V šestih tednih pisal je domu, da nosi na ovratniku uže zvezdo. O srečen Jakec!

Tako je podrla sovražna osoda Matuci najviše zlate gradove iz oblakov. Togotil in žalostil se je, da bi bil lahko prišel ob pamet. Naglo se je postaral, osivela mu je cela glava. Pri vsem bogastvu ni našel zadovoljnosti in mirú, česar so bili najboljše krivi hudobni jeziki, ki so ga imeli za bedaka. Vendar ostala mu je še ena lepa nada — njegova edina tolažba — mala hčerka Micika, takrat stara šestnajst spomladi. Varoval in ljubil jo je stari mlinar kakor lastno buničico. Micika ni bila ne lepa ne grda — pa kinčala jo je vrllost in pokornost. Sedaj, ko so jej začeli bolehati oče, bila je vedno njih strežnica, karkoli so jej veleli, storila je urno in natanko. Matuci zdelo se je, da je vstala njegova pokojna Gera omlajena iz groba, tako ljubeznjiva in materi podobna bila je hčerka.

„Vsi otroci so me vkanili in mi nakopali sramoto, le moja Micika mi dela veselje“, pravil je včasih mlinar. Zato pa je namenil jej tako doto, s kakoršno bi se smela bahati „purgarska“ hči.

Urno teka kolo časa. Matucovi lasje so se pobelili, iz Micike je izrastla okrogla devojka. Čedalje več snubačev prihajalo je iz devetih vasi k mlinu. „Lepota in denar sta si redkoma brat in sestra, pa vsak ima veliko moč“, te besede pregovora pokazale so tukaj svojo resnico. A kateri bodi fantalin ni bil po godu ne Matuci, ne Miciki, — a iz raznih vzrokov. Očetu zatega voljo, ker mu je imel vsak premalo pod palcem, hčeri pa — hm — hm! — Oj Matuc — Matuc! kako čuval si svojo golobico, da jo je skrivoma pred tvojim nosom v kletko dobil mlad prekanjen dečko, da se je zatelebila v tvojega mlinarskega hlapca. Pa kaj čuda, saj mu ni bilo blizo enakega! Letal je dan na dan po mlinu gor in dol, popevaje in žvižgaje vesele pesmi, s katerimi je očaral v kratkem Micikino srce. V njeni družbi bil je sam méd, sama burka in šala. Kmalu sta drug družega dobro razumela, — pa kakor kineški zid stal je še oče med njima. Da bi ta zid srečno preplezal, pa manjkal je mlademu Dragotinu le z zlatom obložen osel, — kajti bil je vincarske krvi.

Pa solnce spravi vse na beli dan. Primeri se namreč, da pride k mlinu snubit bogat županov sin. Veselja igralo je Matuci srce, natihoma namenil je namreč uže davno temu svojo hčer. Kakor kmet in kupec, če sta se pogodila za konja, segneta si mlinar in županov sin v roke. „Tvoja bodi!“ zakliče Matuc, „vem, da dam ž njo „grunte“ in peneze v dobro roko“. — Micike sicer takrat ni bilo doma, nista vprašala nje, — a kdo bi bil dvomil, da bode brž zaplesala po očetovi godbi!

Spet računil je Matuc brez krčmarja, ni ga bila zmodrila troja poprejšnja prevara. Ko razodene hčeri, kolika je čaka sreča, strepetala in obledela je zelo, — ali ni rekla ne bev ne mev. Kaka eterična meščanka bila bi pri takem glasu omedlela.

Od lega dne nosila je Micika zmir rudeče oči, pa pravega vzroka žalosti skrbljivemu očetu ni povedala. Spremenil se je ob enem mlinarski hlapec in potihnil je celó. In še le zdaj sprevidel je Matuc, za katerim grmom tiči zajec. Spreletí ga jeza in strah. Brž odpravi Dragotina od hiše, češ, ako tega potepina ni blizo, si ga izbije kmalu iz glave. A gasil je ogenj z oljem. Hčer jela mu je zdaj hirati vidno, ni hotela ali mogla ne jesti, ne piti, ne delati, ne spati. Naposled se vleže in hudo zboli; jokala je dostikrat — pa molčala!

Zdaj začne se Matuci po možganih vrteti, ni vedel prav, jeli še mu stoji buča na ramenih. Pošlje po vračnika, kateri se je dal konavati (zmerjati) „dohtarja“. Dolgo je šlatal žile dohtar, kimal z glavo in zrl bolnici v obraz, naposled se pa nasmehlja in spregovori: „Hudo nevarno vročico ima, če je ne otme hitra pomoč, pa je po njej!“ (Kon. prih.)

Naši dopisi.

Z Dunaja 14. febr. — Po obljubi svoji pošiljam Vam poročilo o važnejših parlamentarnih dogodbah preteklega tedna. V poslaniški zbornici dognala se je po dolgih obravnavah oderuška postava in pričela se obravnava o Lienbacherjevem šolskem predlogu, po katerem naj se dolžnost, ljudsko šolo 8 let obiskavati, zniža na 6. Govoril je prvi na kratko poročevalec dr. Lienbacher, za njim zelo obširno in ošabno, pa vendar pri stvari sami ostavši poročevalec manjšine Beer, in za njim pa prav po nemško-kričaško Promber; — prihodnjič začne Čeh Adamek in za njim je za splošno debato vpisanih še 25 govornikov, tako, da smo za ta teden več ko obilo preskrbljeni z obravnavo edinega Lienbacherjevega predloga, ki bo gotovo sprejet. Gospôška zbornica bo, kedar jej doide ta predlog, imela svojo prvo veliko preskušnjo o tem, ali se sme uže po prvem pèršubu v njej pričakovati konservativna večina; mislim, da ne. — V odsekih bila je najbolj pomenljiva izjava ministra Conrada v budgetnem odseku, v kateri je v imenu vlade pripoznal Čehom pravico do lastnega vseučilišča. Dr. Vošnjak pa je naučnega ministra jako odločno, pa v vsem prav po zaslugi krcal po prstih, zakaj se Slovence gledé šolstva še zmerom samo le obeta in obeta, — ravná pa zmerom še prav nasprotno. Vendar pa se zagotavlja (se ve da ne prvič), da hoče vlada kmalu tudi za Slovence kaj vpeljati. — Zelo važen predlog zadnjih dni je postava o svoti zemljiškega davka za prihodnjih 15 let, katera ima znašati letnih 37 milijonov in 500 000 gold. Ta svota je za 1 milijon viša, kakor so bili dosedanji dohodki zemljiškega davka, — enaka pa je tisti, katera se je dozdej predpisavala. Ta postava na dalje odločuje, da tisti davkoplačevalci (ne dežejele), kateri bodo po novi postavi imeli od svojih zemljišč nad 10 odstotkov zemljiškega davka več plačevati kakor so ga plačevali lani, to večo svoto še le v 10 letih popolnem prevzamejo, vsako leto za $\frac{1}{10}$ (desetinko) več; — vsi drugi pa plačajo takoj ves zemljiški davek. Kolikor se zdaj čuje, so zelo vse stranke s tem predlogom zadovoljne, razen Tirolcev, kateri trdijo, da so jim v centru komisiji vso cenitev in tarife brezumno skazili; tudi nekateri levičarji bodo posebno zato, ker bo za zdaj državna blagajnica morebiti za 2 milijona ali še kaj več o tem davku na zgubi, skušali vladi zapreke delati. — Novica, katera nam je pa došla iz Litije o pouličnem obnašanji ces. kralj glavarja Vestenecka, je v resnici vzbudila veliko začudenje v vseh poslaniških krogih; — tudi levičarji strmijo, da je mogoče, da prva vladna oseba vsega okraja, ki ima dolžnost postave

in javni red varovati, se udeleži takih ekscesov! Vse pričakuje, da bo vlada takemu škandalu s krepko roko za zmerom konec storila, kakor to javna morala in postava zahteva.

Z Dunaja 12. febr. *) — Znana je skrb, s katero deluje „Slovenija“ na Dunaji vsestransko v pouk in zabavo slovenskih vseučiliščnikov. Ustanovila je tudi pravni odsek, ki ima jako važno nalogo, da pripravlja pravnike za slovensko uradovanje, katero brez učenja pač ni mogoče. Pri sejah, ki so vsako sredo, čita se državljanski zakonik, razklada ter tudi z ozirom na jezik pili, česar je živo treba. Izmed predavanj naj omenim te le: Pravne razmere pri Slovencih do desetega stoletja (trikrat) tujci v kazenskem zakoniku, liberalizem v državi, socijalizem in komunizem. Želeti bi bilo, da bi se g. pravniki za ta odsek še vse bolj zanimali, ker zdaj se je treba učiti, ako hočejo kedaj slovenski uradovati, kar je zmiraj prva in glavna točka našega narodnega programa.

V Gorici 13. febr. — Čakal sem, da kateri italijanski časnik kaj zine o številu Slovencev v Gorici, katerih je naštel naš magistrat 3519; hotel sem vedeti, kaj naši laški someščani zastran te številke mislijo. Našel sem, česar sem iskal. Tržaški „Indipendente“ ima od novega leta sem poseben predel za goriške zadeve („gazzetino goriziano“) in znani njegov dopisnik je še pridniši, ko jez. Kaj pravi tedaj ta mož o nas? Število Slovencev (quantità) se mu zdi zadosti veliko, ali „qualità“ — to je, kar ga — tolaži. On trdi, da Slovenci v Gorici so le „misera plebs“: nekaj stotin kmetov v mestni okolici, dékle, nakladavci (carradori), fakini, 3 trgovci in kak vladni uradnik, pa še ti da se silijo učiti se in govoriti italijanski. Na to bi jez lahko odgovoril, da številka 3½ tisoč je visoka, če pomislimo, kdo je ljudi štel in njih občevalni jezik zapisaval; nam pa, ki poznamo vsak kamen in vsak nos v Gorici, zdi se veliko premajhna. Toda denimo, da je resnična; ali niso potem naše dékle, naši kmetje in fakini zavedni, intelligentni ljudje, ker so — če prav so se, kakor pravi „Indipendentov“ dopisnik, uže laške kulture poprijeli, — z naročja Molohovega vendar spoznali in zatrdili svojo narodnost? — spoznali jo — vpricho mož, o katerih so lahko vedeli, da jim ni kaj po volji taka izpoved? — Sicer pa imamo v Gorici uže celih 20 let neko slovensko napravo, katera ni ne za dekle, ne za delavce, ampak za samo inteligencijo (še le letos se je ustanovila podružnica te naprave tudi za nižjo inteligencijo **) in ta naprava, čitalnica namreč, se vzdržuje in napreduje in otemnuje vsa druga enaka društva v našem mestu z Vašo „Associazione di ginnastica“ vred, katere dolg (5000 gld.) hočete zdaj po akcijah poplačevati. Vse hira in umira — čitalnica živí in se veseli. Poreče li dopisnik „Indipendentov“, da vzdržujejo čitalnico „carradori“? — Tudi še v mestne cerkve bi jez rad poslal g. dopisnika ob 6. uri zjutraj ob nedeljah, pa vem, da mi ne pojde, torej pustimo ta „argumentum ad hominem“ in tako (za danes) tudi še marsikaj družega, kar bi ga utegnilo preveriti, da smo Slovenci po „quantità“ in „qualità“ veliko važniši faktor v Gorici, ko je morebiti njemu in marsikom drugemu ljubo.

Dolenja vas pri Senožečah 6. febr. (Cigani.) Da so cigani grozen davek mnogim kmetom, to občutijo tudi

*) Vašega cenjenega dopisa ne moremo vsega natisniti zato, ker bi le ponavljal, kar je poročal uže dopis v zadnjem listu. Oprostite! „Novice“ se Vam pošljejo. Vred.

**) Čitalnična podružnica šteje uže 90 udov.

80 krajc., — „Letopis za leto 1880.“ (seznanje 24³/₄ pól) 1 gold.

Za tekoče leto marljivo se tiska prof. Erjavčeva šolska knjiga s podobami „Živalstvo“ v tiskarni Mercy-evi v Pragi, od katere se uže tiska 9. pól, — v tiskarni Blaznikovi pa prof. Šumanova „Slovnica slovenska“.

Politične stvari.

Baron Conrad, c. k. naučni minister,

kot ces. kralj. deželni predsednik Kranjski

leta 1869. o šolskih zadevah.

Ona leta, ko je deželni zbor kranjski najbolj na vlado pritiskal, da slovenščina v uradih in šolah dobi pravice, ki jej po ustavi gredo in je dr. Bleiweis v soglasji z narodnimi poslanci predlagal različne postavne načrte za ljudske šole, preparandijo, gimnazije in realko in pa akademijo pravoznanstveno v Ljubljani, bil je baron Conrad, zdaj minister za nauk in bogočastje, c. kr. deželni predsednik v Ljubljani, kjer je marljivo se udeleževal obravnav deželnega zbora.

V deželnem zboru leta 1869. so bile posebno živahne razprave o tem, da vendar enkrat se odpro vrata ravnopravnosti slovenskemu jeziku v šole.

Ko je v 13. seji dr. Bleiweis v svojem govoru potožil, koliko let Slovenci uže brezvspešno koledvajo za ravnopravnost svojega jezika, je začudenje izrekel, da ministerstvo, v opravičenje svoje, da od deželnega zbora sklenjene šolske postavne ni predložil cesarju v potrjenje, prav s tistim glasovitim paragrafom (§. 19. temeljnih državnih postav) pobija pravico slovenskega jezika v šolah na Kranjskem, kjer le 6 odstotkov Nemcev, 94 odstotkov pa Slovencev prebiva, s katerim mi zagovarjamo ravnopravnost narodnega našega jezika. „Nimate sposobnih profesorjev“, „nimate slovenskih šolskih knjig“, „utrakvizem nasprotuje zdravi pedagogiki“ itd., to so leta 1861., ko je nad 20.000 narodnih mož iz vseh pokrajin slovenskih ministru Schmerligu spomenico izročili za vresničenje ravnopravnosti v šolah in uradih, bile tiste fraze, s katerimi je vlada konsekvntno odbijala pravične zahteve Slovencev, in jih večinoma še dandanes odbija tako, da smo Slovenci res „unicum“ v Avstriji! In vendar je c. k. deželni predsednik kranjski baron Conrad v 18. seji deželnega zbora leta 1869., ko je šlo za učni jezik v šolah na Kranjskem, v imenu vladnem lepe obljube delal, ki so še danes obljube, čeravno ves svet vé, da imamo profesorjev domačinov za slovenska predavanja popolno sposobnih še več kakor treba, — da imamo šolskih slovenskih knjig uže obilo, in kar jih je še treba, jih dobimo takoj,*) — da je znanstvena terminologija za srednje šole ustanovljena, na kratko

*) Uže pred 6 leti — v zboru kranjskem leta 1875. — je dr. Bleiweis našteval slovenske šolske knjige od ministerstva potrjene: Janežičevo „slovnico“ za vse razrede gimnazije, — Šolarjev „slovar“, — tri knjige z veronauk od Lesarja, — „živalstvo“ od prof. Erjavca, — „rastlinstvo“ od prof. Tuška, — „Občni zemljepis“ od prof. Jesenka, — „kratak popis cesarstva Avstrijskega in njegovih dežel posebej“ od Cigaleta, — „Matica slov.“ je poleg teh knjig izdala atlante, več Schödlerjevih knjig kot pomočnih šolskih knjig in pripravlja zdaj še druge. Naj vlada le izreče besedo, da se slovenskemu jeziku odpro vrata v šole, takoj bodo tudi knjige in to prav dobre knjige narejene iz lastne moči Matičine, a brez ozira na dunajski — „Schulbücher-Verlag“.

rečeno, da je slovenski jezik, v katerem imamo za vse stroke časnikov, tako izobražen, da v deželnem zboru kranjskem iz ust narodnih poslancev v nobeni obravnavi ne slišiš nemške besede, ampak je slovenski jezik v vsem zborov jezik. In če je vse to resnica, s katero pravico se Slovincem pridržuje ravnopravnost njihovega jezika v vseh vrstah šol?! Ali odbijanje ravnopravnosti se ne godi samo „ad majorem Germaniae gloriam“? Ali gosp. minister Conrad ne bode nam zdaj „roke podal“ v dosego vsega tega, kar je leta 1869., tedaj pred 12 leti, kot deželni predsednik kranjski obetal Slovincem, ko je v 18. seji deželnega zbora o slovenščini v šolah govoril tako-le:

„Die Regierung ist weit entfernt, zu glauben, dass die Möglichkeit einer vollendeten Bildung durch die Mittel und höheren Schulen für die slovenische Bevölkerung in ihrer Sprache nicht bestehen und angebahnt werden kann. Sie will diese Möglichkeit auch nicht als ein „ad graecas calendas“ verschobenes Ziel betrachten, oder was dazu geschehen kann, blos nicht hindern; sie wird vielmehr gerne die Hand dazu bieten, dieses Ziel zu erreichen, wie es in anderen Ländergebieten in analogen Fällen geschah, und wie man anerkennen muss, dass in dieser Beziehung in den letzten Jahren auch hier schon sehr viel vorbereitet wurde; aber eine plötzliche Verwandlung der jetzt bestehenden, durch das Bedürfniss geschaffenen deutschen Mittelschulen in slovenische wäre ein pädagogisches Unrecht, welches die Regierung am wenigsten begehen kann. Sind einmal die Lehrkräfte und Lehrmittel auch für höhere slovenische Schulen vorhanden, so wird die Regierung dem sich geltend machenden Bedürfniss auch hierin keinen Zwang anlegen, ebenso wie sie in der Volksschule dem Verlangen der Betheiligten freien Spielraum gewährt, weil sie das freie warme Leben in den Schulen befördern und nicht den bleiernen Finger des Gesetzes darauf legen will, und gerade deshalb auch am §. 6 des Volksschulgesetzes, wie er jetzt gegeben ist, festhalten muss.“

„Obljuba dolg dela“ — tako se glasi slovensk pregovor. Sveta dolžnost nam je, da opomnimo gospoda ministra na to, kar mislimo, da je pošteno govoril, a ne — hinavsko v deželnem zboru kranjskem.

Zabavno berilo.

Mlinar Matuc in njegovi otroci.

Podoba iz narodnega življenja.

Spisal Gomilšak. *)

(Konec.)

Zdaj jamejo ježiti se Matuci lasje. „Če najdete, ljubi gospod, pravo pomoč, naj me stoji, kolikor le hoče, platil vam bodem obilno s čistim srebrom!“ Tako prosi s povzdignjenimi rokami. „Pred vsem bode treba odstraniti znotranji vzrok bolezní“, reče dohtar, „in ta — zdi se mi — izvira iz srca. Saj me razumite, oče, vaša hči je zaljubljena.“

Mlinar pričel je, praskaje se za ušesi, jecljati: „Da, da, — morebiti — zdi se mi!“

„Ako vam je dekile drago, privolite pa v njene želje, kajti če je srce bolno, se ne prime nobeno zdravilo telesa.“

„Tako, tako?“ zaklical je Matuc, in roke lomeč letal po hiši sem ter tje, ko bi bil res ob pamet. Vi-

*) Častiti gosp. pisatelj poslal nam je to povest uže pred 16 leti, a izgubila se je po naključbi v množici rokopisov. Zadnje dni prišla nam je zopet v roke in mi nismo si mogli kaj, da ne bi je bili natisnili, ker je v njej mnogo lepega nauka in resnice.

delo se mu je v obrazu, kakova huda borba se mu je vnela v prsih. Kar skoči k postelji, zgrabi hčerino otrpnjeno roko, in zaupije: „Ljuba zlata Micika, pa naj trpi in počí moje srce, da se vrne v tvoje zdravje in srečo! Če ti pomagam s tem, pa bodi Dragotin tvoj mož!“ In z rokami zakrivši lice, začel je ubogi starec plakati na glas. Solze oblile so tudi blede hčer, da je nakopala očetu toliko žalosti.

Ubogi Matuc! na podrtinah tvojih nád stavili so si tvoji otroci srečo in lepo prihodnost, ni eden ti ni ostal pokoren. Pa kdo bil ti je vsega kriv?

Dušni in telesni lek storil je res čuda; v kratkem pričela je pojematí bolezen Micikina. Z rudečico na njeno lice povračal se je tudi mir v skrbljivo očetovo srce, akoravno so ga sklele globoke rane. V štirih tednih stala je deklina na zdravih nogah. Matucevo čelo ostalo je proti njej zmračeno, — pa nikoli ni godrnjal, ni jej rekel žale besede. Nosil je v potrpežljivosti grenko breme težav, — vzel je celó Davorina spet v službo, a pešal in slabel je vidno. — — —

Bila je pustna nedelja, lep zimski dan. Praznično oblečeno ljudstvo zbiralo se je pred Matucevo hišo, iz katere je odmevala vesela godba, vriskanje in petje. Znotraj sedelo je pri obilno obloženih mizah mnogo gostov, krasno venčanih deklic, fantov in starih ljudi, — sredi med njimi pa novoporočena Dragotin in Micika. Radost sijala je iz vseh obrazov, godci vganjali so po stari šegi dobre in bedaste šale. Le sivolasi mlinar je molčal in obračal klavrno oči po sobi. Ne napitnice, ne burke niso mu razvedrile obraza.

Kar pridrdra pred hišo gosposk voz, in ž njega skočita dva nova nepovabljeni svata, eden v črni, eden v beli suknji. Bila sta mladi profesor Miha in „feldbebel“ Jaka. Ko stopita v sobo, oglasil se je iz vseh ust vsklik veselja in začudenja, le Matuc je ostrmel. A ko ga zdaj sina s klicom: „ljubi oče!“ pristrčno objameta, ko ga obstopijo vsi njegovi otroci, zet in drugi svatje, proseč s povzdignjenimi rokami, naj bi jim odpustil ter odklenil spet svoje dobro očetovsko srce, uderó se mu po licu debele solze. „Otroci, mili otroci — vi ste me premagali, — zapuščeno — podrto bodi vse, kar me loči od vas, — vaša sreča bodi moja sreča!“ Tako zakliče s pretrganim glasom, dokler mu ga ne zadušé preobilni občutki, novo vskipeča očetovska ljubezen. Objemal in poljuboval je v znamenje sprave otroke s tako gorečnostjo in radostjo, da mu je počiti hotelo srce, in so solze stopile v oči vsem nazočim. Srečna, blažena ura, v kateri so spet našli otroci svojega dobrega očeta, oče pa svoje pridne otroke!

Glasnejše zagodli so zdaj godci, čedalje veselejši prihajal je zdaj vrisk in krik, grom možnarjev raznašal pa je daleč po okolici glas o spravi in sreči, katera se je bila vrnila v Matucevo hišo. Bil je ta dan najlepši dan življenja očetu in sinom, posebno pa Miciki. Tako sijajne svatbe, ko je bila ta, ni bilo in ne bo skorej med Muro in Dravo. —

Prešle so odsihdob nekatere spomladi, — pri mlinu bila je namreč zdaj zmir spomlad. Ako dojdeš popotnik v lepi kraj na Štajarsko, kjer pojejo klopotci na hribih svoje dolgočasne pesmi in trta rodi žlahno kapljico, šine ti v oči sredi neke vasi čedna hiša, ki se je drži mlin, pred hišo pa košata lipa. Ob lepem toplem vremenu zagledaš na klopi pod njo sedečega pripognjenega starčka, in pri njem majhena bistra in kodrasta dva otroka. Ta starček je Matuc; trepetajo mu sicer otrpnjene roke, muči ga siten kašelj, toda zadovoljen in srečen je. Lej! kako se unukecoma sladko smehlja, kako igra in se šali ž njima! — „No, Mihec, kaj pa so tvoj boter?“ čul sem ga vprašati enkrat staršega paglavca, ki pa še ne nosi hlač. „Moj boter so spod (gospod)“ odrezal se je

fantič prav umno, plezaje dedeku na kolena. „Bi tudi ti rad bil gospod?“ — „Da, spod, spod“, kričal je Mihec ploskaje z rokami.

Iz mlina udari pa ti popotnik, morebiti na uho žvižganje in petje, glas veselega Dragotina. Ne on, ne njegova vrla Mica ne toži o slabih časih ali o zakonskem križu, mir in sreča biva pri hiši.

Kakor Matucevi hčeri na mlinu, enako godi se Marku na puši, profesorju Mihi med dijaki in častniku Jaku med vojaki. Da! ni je srečnejše rodovine od Matuceve, potrdile so se njegove besede: „Od moje dece še se bo govorilo po svetu!“ Al poskusiti moral je poprej, da se človek ne dá nabiti na katero bodi kopito. Odprle so se mu oči, toda pozno!

Naši dopisi.

Z Dunaja 21. febr. — V državnem zboru se ta teden posebno pomenljivega ni vršilo in tudi v odsekih bile so se samo manj pomenljive bitke. Napad Neuwirt-Plenerjev v seji preteklega torka na denarnega ministra je bralcem „Novic“ uže znan iz posebnega telegrama. Bil je to naskok z namenom vladi napraviti zadrege v jako važni zadevi, v kateri ji je bil bolj merodajen politični položaj, kot ozir na finance; — vstopila se je pa vlada v tem vprašanji gotovo na pravo stališče, ker levičarski napad bi ji ne bil izostal, naj bi bila storila kar koli; s svojim predlogom pa je vlada vendar dosledno branila posebno kmeta, ki bo imel za naprej plačevati večji davek. Kaj pa je o tem oziru hotela levičarska stranka nasvetovati, kaže najbolj jasno izjava v nekem zaseženem listu „Wiener A. Zeitung“ preteklega tedna, v katerem matadorji tega lista Plener-Auspitz naravnost izrekajo, da bi bili oni vsaj 40 milijonov zemljiškega davka zahtevali. — Enak boj bil je v davkarskem odboru pri obravnavi hišnega davka. Poročevalni odsek tega odbora dobil je namreč iz odbora nalog, tarifo za hišno-razredni davek tako vrediti, da bodo tudi hiše srednjih vrst, to je, s 4—14 prebivališči blizo stari davek smele plačevati, vendar pa da razloček davka med poslopji z nadstropji in brez nadstropij odpade, in da se tudi v vrsto poslopij, katere imajo spadati v više vrste s povikšano tarifo ne spremeni. — Temu nasvetu nasproti pa je dvorni svetnik, poslanec Beer, nasvetoval prav malo spremenjeno staro tarifo, z dostavkom: ako bi se njegova tarifa sprejela, da imajo stara poslopja v Salzburgu, Tirolah in v Dalmaciji tudi zanaprej samo polovico hišno-razrednega davka plačevati. Desnica odborova Beer-ovega predloga ni sprejela, in ko ga je danes dr. Poklukar v odseku poprašal, kaj je s tem njegovim predlogom, je prav jasno odgovoril, da ga ni več. Tedaj je očividno, da levici ni bilo za drugo, kot v desnici zmešnjavo napraviti in provzročiti tak sklep, za katerega bi ne bilo nikomur moč glasovati. — Po sklepih odborovih ima pri hišno-razrednem davku pomenljivo povikšanje davka nastopiti samo pri poslopjih, katera imajo 15 in več prebivališč. Do te vrste pa povikšanje nobenega razreda pri poslopjih z nadstropji ne presega 60 kr. Pri poslopjih z 1 prostorom je davek znižan za 13½ kr., pri poslopjih s 4 prebivališči ostane prav nespremenjen in pri hišah z 6 prebivališči se davek celó zniža za 4 gld. 60 kr. Vsaj gledé kranjske dežele, katera ima izmed 67.000 hiš nad 32.000 hiš z enim prebivališčem in nad 28.000 hiš z 2 prebivališčema, ta postava ne bo nikakoršno breme. — Solnogradčani, ki imajo — blagor jim! — še velike kmetije, in ki so do zdaj — še enkrat blagor jim! — samo polovico hišno-razrednega davka plačevali, se sicer krčijo zgubiti svoj privilegij